

**TÜRKİYE'NİN ÜÇ BÜYÜK ŞEHRİNDEKİ
TC KÜLTÜR BAKANLIĞI
SENFONİ ORKESTRALARI TARAFINDAN
EN ÇOK SESLENDİRİLEN TÜRK ESERLERİ**

Nur AYDAY

**(Yüksek Lisans Tezi)
Eskişehir, 2008**

**TÜRKİYE’NİN ÜÇ BÜYÜK ŞEHİRİNDEKİ TC KÜLTÜR BAKANLIĞI
SENFONİ ORKESTRALARI TARAFINDAN
EN ÇOK SESLENDİRİLEN TÜRK ESERLERİ**

Nur AYDAY

Yüksek Lisans Tezi

Müzik Ana Sanat Dalı

Danışman: Doç. Dr. Ozan Evrim TUNCA

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Şubat 2008

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ**TÜRKİYE’NİN ÜÇ BÜYÜK ŞEHİRİNDEKİ TC KÜLTÜR BAKANLIĞI
SENFONİ ORKESTRALARI TARAFINDAN
EN ÇOK SESLENDİRİLEN TÜRK ESERLERİ****Nur AYDAY****Müzik Ana Sanat Dalı****Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şubat 2008****Danışmanı: Doç. Dr. Ozan Evrim TUNCA**

Bu çalışma, çağdaş Türk bestecilerinin eserlerinin TC Kültür Bakanlığı’nın üç büyük şehirdeki orkestraları tarafından tercih edilme sıklığını ve sebeplerini inceleyen bilgiler sunmaktadır. Sırası ile en çok seslendirilen yedi eserin açıklaması ve bu eserlerin bestecilerinin hayatları tezde yer almaktadır.

ABSTRACT**MOST COMMONLY PERFORMED TURKISH COMPOSITIONS BY
ORCHESTRAS OF TURKISH MINISTRY OF CULTURE IN THREE
LARGEST CITIES OF TURKEY****Nur AYDAY****Anadolu University The Institute of Social Sciences, February 2008****Supervisor: Ass. Prof. Dr. Ozan Evrim TUNCA**

This study investigates the preferences of the musical compositions of Turkish composers by the orchestras of Turkish Ministry of Culture that are situated in Turkey's three largest cities. The discussions of seven of the most performed Turkish compositions and the biographies of the composers who composed them are presented respectively in this thesis.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Nur AYDAY'ın "Türkiye'nin Üç Büyük Şehrindeki TC Kültür Bakanlığı Senfoni Orkestraları Tarafından En Çok Seslendirilen Türk Eserleri" başlıklı tezi 28 Mart 2008 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Müzik (Yaylı Çalgılar) Anasanat Dalında, **Yüksek Lisans Tezi** olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

- Üye (Tez Danışmanı) : Doç.Ozan TUNCA
- Üye : Doç.Serla BALKARLI CAN
- Üye : Yard.Doç.Şenol AYDIN
- Üye : Yard.Doç.Erol İPEKLİ
- Üye : Yard.Doç.Oytun EREN

Prof.Dr.Nurhan AYDIN
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın hazırlanmasında yardımlarından dolayı danışman hocam Doç. Dr. Sayın Ozan Evrim TUNCA'ya ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen sevgili hocam Öğretim Görevlisi Sayın Emel Asuman AKARSU'ya teşekkür ederim.

Nur AYDAY
Eskişehir, 2008

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZ.....	ii
ABSTRACT	iii
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
ÖZGEÇMİŞ.....	vi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	2
1.2. Amaç.....	2
1.3. Önem	2
1.4. Sınırlılıklar.....	2
2. YÖNTEM	3
2.1. Araştırma Modeli.....	3
2.2. Evren ve Örneklem.....	3
2.3. Veriler ve Toplanması	3
2.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması.....	3
3. BULGULAR VE YORUM	4
3.1. TC Kültür Bakanlığına Bağlı Üç Büyük Şehirdeki Senfoni Orkestraları	4
3.1.1. Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası.....	4
3.1.2. İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası	5
3.1.3. İzmir Devlet Senfoni Orkestrası	5
3.2. TC Kültür Bakanlığı Orkestra Şeflerinin Konu Hakkındaki Görüşleri....	6

3.2.1.	Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Şefi Rengim Gökmen ve İzmir Devlet Senfoni Orkestrası Daimi Şefi İbrahim Yazıcı ile Yapılan Görüşmeler	6
3.3.	Orkestraların Beş Sezon Boyunca En Çok Çaldığı Türk Eserleri	11
3.4.	Belirlenen Türk Bestecileri ve Eserlerinin İncelenmesi	12
3.4.1.	Ahmet Adnan Saygun (1907 – 1991).....	12
3.4.1.1.	Hayatı	12
3.4.1.2.	Yunus Emre Oratoryosu Op.26	14
3.4.2.	Ulvi Cemal Erkin (1906 – 1972).....	15
3.4.2.1.	Hayatı	15
3.4.2.2.	Köçekçe Süiti.....	16
3.4.2.3.	Keman Konçertosu	16
3.4.2.4.	I. Senfoni	17
3.4.3.	Ferit Tüzün (1929 – 1977).....	17
3.4.3.1.	Hayatı	17
3.4.3.2.	Esintiler.....	18
3.4.3.3.	Türk Kapriçyosu.....	18
3.4.4.	Nevit Kodallı (1924 -)	19
3.4.4.1.	Hayatı	19
3.4.4.2.	Telli Turna Orkestra Süiti.....	20
4.	SONUÇ.....	21
	EKLER	23
	KAYNAKÇA	31

1. GİRİŞ

Türkiye’de çağdaş Türk müziğinin ve eğitiminin ilk adımları Osmanlı İmparatorluğu döneminde atılmıştır. Türk müziği ancak Cumhuriyet’in ilanından sonra batılı formlara uyum sağlayabilmiştir.

Türk milletini çağdaş uygarlık seviyesine çıkarmak için yapılan yeniliklerin sadece devlet idaresinde ve sosyal hayatta yapılmasını yeterli bulmayan Atatürk, her konuda olduğu gibi Türk müziği konusunda da yenilikler yapmıştır. Batı’nın müzik bilgisi ve tekniğinden yararlanarak oluşturulmuş Türk müziğini, milletlerarası seviyeye çıkarmayı amaçlamıştır. O zamana kadar memlekette pek fazla yayılmamış ve öğrenilmemiş olan Batı müziğine, daha çok önem vermiştir.

Cumhuriyet’in kuruluşuyla Atatürk, Osmanlı’da Muzika-i Hümayun adıyla bilinen orkestrayı Ankara’ya çağırarak adını Riyaset-i Cumhur Filarmoni Orkestrası daha sonra da Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası olarak değiştirmiştir. Bu orkestranın düzenli konserler vermesini sağlamıştır. Aynı orkestranın sanatçılarının da öğretmen olarak yer aldığı 1924’te kurulan Musiki Muallim Mektebi, bugünkü ismiyle Ankara Devlet Konservatuarı, bestecisi ve yorumcusuyla genç müzikçileri Ankara’ya çeken bir kurum olmuştur.

Geleneksel Türk müziğine olan tutkusu bilinen Atatürk, bu müziği yüksek bir medeniyetin müziği olarak tanımlamıştır. Bu müziğin, medeni dünyanın gereksinimleri göz önünde tutularak işlenmesini ve çağdaş uygarlık seviyesine çıkarılmasını istemiştir. Bir konuşmasında halk müziği derlemelerinin yapılmasını, derlenecek ezgilerin de genel müzik kuralları içerisinde işlenmesini, böylece Türk müziğinin evrensel müzik seviyesine yükselebileceğini belirtmiştir. Cumhuriyet’in ilanından hemen sonra bazıları kendi olanakları ile bazıları ise Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Avrupa’nın çeşitli kentlerine eğitim görmek için gönderilen genç müzisyenler yurda döndüklerinde bu önemli görevi yerine getirmişlerdir.

Bu genç müzisyenler, Türk Beşleri adıyla Çağdaş Türk müziğinin kurucusu olmuşlardır. Türk Beşleri, Cemal Reşit Rey (1904–1985), Ulvi Cemal Erkin (1906–1972), Hasan Ferit Alnar (1906–1978), Ahmet Adnan Saygun (1907–1991), Necil

Kazım Akses (1908–1999)'den oluşmaktadır. Bu ilk kuşak besteciler getirmiş oldukları yeniliklerle Türk müziğinin bugünkü durumuna gelmesine öncülük etmişlerdir. Müziklerinde geleneksel öğeleri açık olarak aktarırken, eğitim gördükleri ülkelerin akımlarından da etkilenmişlerdir. Sesin ezgisel akıcılığından çok, yüksekliğini ve yoğunluğunu araştıranlar, elektronik müziği ya da akustik ve elektronik öğelerin birleştirildiği ortamları tercih edenler de ikinci kuşak besteciler arasından yetişmiştir. Bu bestecilerin arasında yirminci yüzyılın getirdiği yenilikleri uygulayanlar kadar, geleneksel yöntemler içinde yenilikler yaratmaya çalışanlar da vardır.

1.1. Problem

Türk orkestralarının programlarında Türk bestecilerinin eserlerinin hangi sebeplerden dolayı yer aldığını gösteren etkin bir kaynak bulunmaması, çalışmanın problemini oluşturmaktadır.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı, TC Kültür Bakanlığı Senfoni Orkestraları'nın konser programlarında en çok yer alan Türk eserlerini belirleyerek başta konservatuvar öğrencileri ve eğitimcileri olmak üzere bu konuyla ilgili tüm kişiler için bir başvuru kılavuzu oluşturmaktır.

1.3. Önem

Araştırma, Türkiye'deki konservatuvarlarda, belirlenen Türk eserlerinin orkestra, orkestra repertuarı ya da bireysel derslerde öğrenilmesini olanaklı kılan bir kaynak olabilme niteliği taşıması nedeniyle önem arz etmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Toplam beş sezon içerisinde sadece bir defa çalınan eserler tablo dışında bırakılmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Çalışmada araştırma modeli olarak Türkiye'deki üç büyük şehirde (Ankara, İstanbul, İzmir) bulunan TC Kültür Bakanlığı Senfoni Orkestralarının programlarında en çok yer almış Türk besteci ve eserlerinin bu orkestraların konser programları arşivinin incelenerek saptanması kullanılmıştır. Araştırma modeli çalışmanın gereklerine uygun olarak tez danışmanı ve araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmada evren, Türk bestecilerinin orkestra düzeni için yazdığı tüm eserler olup, alt evren ise, 2002–2003 / 2006–2007 arası hazırlanan, orkestraların yıllık programlarında yer alan Türk eserleridir. Çalınma sayısı bakımından listede en üst sırayı işgal etmekte olan eserler çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır.

2.3. Veriler ve Toplanması

Araştırmada TC Kültür Bakanlığı orkestra arşivlerinde bulunan 2002–2003 / 2006–2007 arası hazırlanan yıllık konser programları kullanılmıştır. Kullanılan verilere orkestra müdürlüklerine yazılan bir dilekçe ile ulaşılmıştır.

2.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Araştırmanın örneklemini oluşturan Türk eserlerinin iki veya ikiden fazla çalınanlarının tablosunu oluşturmak, verilerin çözümü olarak tercih edilmiştir. Orkestraların daimi şefleri ile yapılan görüşmelerde bu eserlerin tercih sebeplerini yorumlamak ve oluşturulan tabloda bulunan eserlerden beş ve beşten fazla çalınmış olanlarının besteci biyografisi ve eser açıklamaları araştırmada yer almaktadır.

3. BULGULAR VE YORUM

3.1. T.C. Kültür Bakanlığı'na Bağlı Üç Büyük Şehirdeki Senfoni Orkestraları

3.1.1. Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası

Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası dünyada bugüne kadar kesintisiz yaşamını sürdürebilmiş senfoni orkestralarının en eskilerinden biridir. 1826'da Padişah Sultan II. Mahmut ([1785–1839] 30. Osmanlı padişahı) devrinde başlayan batılılaşma hareketleri ile ülkemize giren çoksesli müzik, kısa zamanda kurumsallaşmış ve bu konuda Giuseppe Donizetti'nin ([1788–1856] Türk bandosunu (Muzika-i Hümayun) kuran İtalyan müzisyen) de orkestranın başına getirilmesi ile köklü bir adım atılmıştır. Muzika-i Hümayun adı ile anılan orkestra, 1924'de Saltanattan devralınarak Atatürk'ün emri ile Ankara'ya taşınmış ve yepyeni bir anlayışla halkın kültür ve sanat düzeyini yükseltmek amacıyla faaliyet gösteren bir eğitim kurumu olarak düşünülmüştür. Yine 1924'de Musiki Muallim Mektebi kurulmuş, bu okul orkestra ile bütünleşerek eğitime başlamıştır. Musiki Muallim Mektebi benzeri, bütün sanat kurumlarının ana kaynağı olmuştur. Bir yandan kökleri halk müziğine dayanan, öte yandan en ilerici akımlardan kaynaklanan müzik ekolü bu sayede gelişmiştir.

1934 yılında orkestranın başına Ahmet Adnan Saygun ([1907–1991] Türk besteci, orkestra şefi ve müzik eğitimcisi) getirilmiştir. 1935'de yurdumuzdaki çoksesli müzik eğitimi ve kurumlarının programlarını yapmakla görevlendirilmiş olan Paul Hindemith'in ([1895–1963] Alman besteci, keman sanatçısı, öğretmen ve orkestra şefi) önerisi ile tanınmış Alman orkestra şefi Dr. Ernst Praetorius ([1880–1946] Alman orkestra şefi ve pedagoğ) orkestranın yöneticiliğine getirilmiştir. Daha sonraları ise orkestrayı uzun yıllar Hasan Ferit Alnar ([1906–1978] Türk beşleri arasında yer alan besteci ve orkestra şefi) ve Gotthold Lessing (Alman orkestra şefi) yönetmiştir. 1957–86 tarihleri arasında orkestrayı şef yardımcısı olarak Hikmet Şimşek ([1924–2001] Türk müzisyen ve orkestra şefi) yönetmiştir. 1974'de orkestraya şef yardımcısı olarak atanan Devlet Sanatçısı Gürer Aykal ([1942-] Türk orkestra şefi), 1988'de 6940 sayılı özel yasa hükümlerine göre birinci şefliğe getirilmiştir. Yine aynı kanunla, 2006'da bu göreve şef Rengim Gökmen atanmıştır.

Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası, 6940 sayılı özel kanunun çıkarıldığı 1957 yılından sonra uluslararası podyumda da adını duyurmuş, Ankara’da çok sayıda radyo, televizyon, gençlik ve halk, açıklamalı okul ve çocuk konserleri ile yurdun her köşesinde konserler vererek çoksesli müziği tanıtmaya ve sevdirmeye alanında öncülük etmiştir. Atatürk’ün öngörmüş olduğu çağdaş Türk müzik hayatının varlığını dünyaya duyurmak yönünden önemli katkıda bulunmuş orkestra, dünyaca önemli kültür merkezlerinde de aldığı çok yapıcı kritiklerle ülkenin kültürel varlığının tanıtılmasında pay sahibi olmuştur.

3.1.2. İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası

İstanbul’un müzik yaşamında önemli bir yeri olan ve besteci Cemal Reşit Rey’in ([1904–1985] Türk besteci, piyanist ve orkestra şefi) yönetiminde 1945 yılında kurulan, temelleri ise 1827’de Donizetti Paşa’nın kurduğu Muzika-i Hümayun orkestrasına dayanan İstanbul Belediyesi Şehir Orkestrası, 1927 yılında Kültür Bakanlığına bağlanarak İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası adını almıştır. Kadrosu, orkestra şefi Prof. Gotthold Lessing ve müdür Mükerrerem Berk (Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası ve İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası eski müdürü, flüt sanatçısı) döneminde kısa zamanda tamamlanarak düzenli konserler vermeye başlamıştır.

İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası, Türk bestecilerinin eserlerinin birçoğunu ilk kez seslendirmiş, radyo ve televizyon programları yapmıştır. Orkestra yurtiçi konserlerin yanı sıra yurtdışında da ülkemizi pek çok kez başarıyla temsil etmiştir.

3.1.3. İzmir Devlet Senfoni Orkestrası

İzmir Devlet Senfoni Orkestrası, 1975 yılında orkestranın kurucusu ve onursal şefi Prof. Hikmet Şimşek’in katkıları ile bir oda müziği topluluğu niteliğinde kurulmuştur. Kısa bir süre içerisinde büyük bir gelişme göstererek senfonik orkestra yapısına ulaşmıştır. Bünyesinde bulunan 100 kişilik sanatçı kadrosu ile Türkiye’nin büyük sanat kurumlarından birisi haline gelmiştir.

Orkestra öncelikle Ege Bölgesi ve Türkiye genelinde 1975’den bu yana gerek bireysel resitallerle gerek oda müziği gruplarıyla gerekse de orkestra konserleri ile çok

sesli müzik kültürünün tanıtılması ve sevdirmesi için gayret sarf etmektedir. Önemli uluslararası festivallerde de ülkemizi başarıyla temsil eden İzmir Devlet Senfoni Orkestrası'nın ilk şefliğini orkestranın kurucusu Devlet Sanatçısı Prof. Hikmet Şimşek, daha sonra sırasıyla Michael Rochat (İzmir Devlet Senfoni Orkestrası eski şefi), Iosif Conta ([1924–2006] Romen orkestra şefi, İzmir Devlet Senfoni Orkestrası eski şefi) ve Rengim Gökmen üstlenmiştir. 2007 itibariyle orkestranın daimi şefliğini şef İbrahim Yazıcı ([1970-] Türk orkestra şefi ve piyanist) yapmaktadır, şef yardımcılığı görevini ise Ender Sakpınar ([1956-] Türk orkestra şefi) yürütmektedir.

Türk besteci ve eserlerine programlarında önemli bir biçimde yer veren orkestra, yurtdışı konserlerinde de Türk eserlerinin icrasını ve CD kayıtlarını yapmıştır.

3.2. TC Kültür Bakanlığı Orkestra Şeflerinin Konu Hakkındaki Görüşleri

3.2.1. Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Daimi Şefi Rengim Gökmen ve İzmir Devlet Senfoni Orkestrası Daimi Şefi İbrahim Yazıcı ile Yapılan Görüşmeler

Orkestralar, ülkemizde sanatın gelişmesi ve yaygınlaştırılması için gerekli faaliyetlerde bulunan kurumlardır. Yurtiçi ve yurtdışı sanat çalışmalarında kültür paylaşımını, ulusal ya da uluslararası düzeydeki şenlik veya festivallere katılarak, konserler aracılığı ile halka sunar. Bu durumun en verimli hale gelmesini sağlayan temel kişi orkestra şefidir. Orkestranın sanat seviyesini yükseltmekle yükümlü olan şefler, bunun için gerekli olan birçok çalışma yapar. Çalışma programlarının gün ve saatlerini planlayarak, prova ve konserlerin tam bir disiplin içerisinde geçmesini sağlarlar ve bu şekilde orkestranın verimini ve üretkenliğini arttırmış olurlar. Çalışmalarının en önemlilerinden bir diğeri ise orkestranın repertuarını genişletecek eserleri programların içinde yer almasını sağlamaktır. Şefler, orkestrayı sanat yönünden temsil ettiklerinden dolayı yönetim kurulu ile birlikte konser programlarında milletlerarası ölçüde sanat değeri olan eserlere yer verirler.

Yukarıda açıklanmış görevlerden yola çıkarak orkestra şeflerine konu hakkında yöneltilmiş on üç soru ve cevapları çalışmada yer almaktadır. Çalışmanın yapılma sürecinde, İstanbul Devlet Senfoni Orkestrasının şefinin atanmamasından dolayı görüşme yapılamamıştır.

Soru 1: Yapılan yıllık programın yüzde kaçını Türk eserlerine ayırılıyor?

Rengim Gökmen: Böyle bir oranın kesin olarak gözetilmemesine karşın, orkestralar mümkün olduğunca Türk eserlerini çalıyor.

İbrahim Yazıcı: Genel sezon içerisinde programın yüzde yirmisinin Türk eserlerine ayrılması önemseniyor.

Soru 2: TC Kültür Bakanlığı'nın bu orana bir önerisi oluyor mu?

Rengim Gökmen: TC Kültür Bakanlığının böyle bir önerisi oluyor.

İbrahim Yazıcı: Evet. Son yıllarda TC Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü her konser sezonunun yüzde yirmisinde Türk eserlerinin alımına ihtiyaç duyulduğunu söylemiştir. Bunun genel sezonda olmasına daha olumlu yaklaşıyor çünkü Ahmet Adnan Saygun'un Yunus Emre Oratoryosu gibi büyük eserler bir konser programının hepsini kaplamaktadır. Bu tip eserler çalındığında yanına yardımcı bir eser koyma şansımız olmadığı için bu oranı bu şekilde dengeliyoruz.

Soru 3: Orkestra, seçilen eserleri neye göre ve niçin tercih ediyor?

Rengim Gökmen: Genellikle şefin önerisi ya da orkestra yönetiminin önerisiyle eserler tercih ediliyor. Halkın beğenisi ön planda tutuluyor.

İbrahim Yazıcı: Bazı bestecilerimizin ölüm, doğum yıldönümleri oluyor. Tabi ki onlara öncelik tanıyoruz. Ayrıca halkın da beğenisini toplayan eserler var. Bütün bestecilerimiz eserlerini halk müziğini temel alarak oluşturmamış olmalarına karşın, halkın hoşuna giden eserler genellikle kendilerine yakın buldukları, içinde halk müziği melodilerinin bulunduğu eserler oluyor. Bu yüzden öncelik bu türde eserlere verilmektedir. Ama hem halkın sempatisini kazanabilen hem de sanatsal değeri yüksek

halk müziği kökenli olmayan eserleri de programlarımıza dahil ediyoruz.

Soru 4: Batı Müziği kültürü kendi kültürümüz içinde yer almadığı için konserlere her kitleden seyirci çekmek zor oluyor. Sizce Türk eserleri bu konuda yardımcı mıdır?

Rengim Gökmen: Genellikle yardımcı değildir.

İbrahim Yazıcı: Bu konuda kesinlikle yardımcı olmaktadır. Fakat burada değinilecek önemli nokta Türk eserlerini gerçekten Türk ruhu ile icra edebilmek için bizim de Türk müziğini çok iyi biliyor olmamız gerekmektedir. Bir Brahms çalar gibi Erkin Köçekçe çalmak çekici değil bilakis itici olabilir.

Soru 5: Türk eserlerinin çalındığı haftalarda seyirciden gelen tepkiler nasıl oluyor? Konserlere katılımda her hangi bir değişiklik gözlemliyor musunuz?

Rengim Gökmen: Değişken olduğunu gözlemlemekteyim. Tam Çağdaş Türk bestecilerin eserlerinin çalındığı haftalarda seyirci oranı azalmaktadır.

İbrahim Yazıcı: Genelde icranız güzelse ve halka sempatik gelen bir eser çalıyorsanız salon çok dolu olabilmektedir. Ancak bazı eserler de var ki sadece kağıt üzerinde sanatsal değeri olup, halkın beğenisini toplayamamaktadır. Bizim işimiz bir fikir alışverişi olduğundan eğer çalan insanlar da bu tarz eserlerdeki fikri benimseyememişse eserin de kendini ortaya koyamadığına inanıyorum. Bu eserlerin çalındığı haftalarda halk zaten tepkisini göstermektedir.

Soru 6: Tercih ettiğiniz Türk besteci ve eserleri var mı? Sebepleri nelerdir?

Rengim Gökmen: Özellikle tercih ettiğim Türk bestecisi yoktur.

İbrahim Yazıcı: En çok tercih ettiğim Türk bestecisi şüphesiz ki Ulvi Cemal Erkin'dir. Onun haricinde eserlerini idare etmeyi çok sevdiğim Türk Beşlerinden Hasan Ferit Alnar, daha matematiksel yazmasına rağmen bazı eserlerini kendime yakın bulduğum Ahmet Adnan Saygun sıralamanın başında gelmektedir. Ama daha genç jenerasyondan isim vermemi isterseniz Ferit Tüzün, Turgay Erdener, Fazıl Say ve Mahir Cetiz'in isimlerini verebilirim.

Soru 7: Araştırmadaki eser listesinde gördüğünüz eserler sizce neden tercih ediliyor?

Rengim Gökmen: Popülaritesi açısından halka daha kolay ulaşan eserler olduğundan dolayı tercih edilmektedirler.

İbrahim Yazıcı: Şöyle bir tabloya baktığımızda görülen eserler Türk müzik yaşantısı için çok önemli eserlerdir. Örneğin Ahmet Adnan Saygun'un bir Yunus Emre Oratoryosu bu kadar büyük çapta yazılmış ilk Türk oratoryosudur. İçinde koronun bulunması da popüler olmasına bir etkidir. Yine üst sıralarda yer alan Ulvi Cemal Erkin'in Köçekçe ve Keman Konçertosu da halk tarafından çok sevilen eserlerdir.

Soru 8: Araştırmadaki sayılara bakıldığında en çok çalınan eserler Ulvi Cemal Erkin'e ait. Sizce neden tablolarında üst sırada yer alıyor?

Rengim Gökmen: Ulvi Cemal Erkin eserlerinde yalın ve ezgisel yazıya ağırlık verdiği için ve yazısındaki teknik özelliklerden çok esin ve duygusallığı ön planda tuttuğu için en çok çalınanlar arasındadır.

İbrahim Yazıcı: Ulvi Cemal Erkin o kadar içtendir ki, eserlerinde hiçbir zaman yapaylık göremezsiniz. Bir senfonim daha olsun diye yola çıkan bir insan olmadığı için ve eserlerine de bunu yansıttığı için eserleri üst sıralarda yer alıyor.

Soru 9: Ulvi Cemal Erkin'in eserlerinde kullandığı müzik yazma stili, tercih edilmesi için bir sebep midir?

Rengim Gökmen: Evet, müzik yazma stili, tercih edilmesi için bir sebeptir.

İbrahim Yazıcı: Evet, birincisi halk müziğini, Klasik Türk müziğindeki makamları çok iyi tanıyor. İkincisi herkes bu bilgilere sahip olabilir ancak Ulvi Cemal Erkin gibi bu bilgileri nasıl bir potada eritebileceklerini bilemeyebilirler. Kendisinin çok müzik dolu bir insan olduğunu düşünüyorum ve bundan dolayı da eserlerinde kendiliğinden ortaya çıkan akıcı bir ifade gözlemlemekteyim.

Soru 10: Yabancı orkestralarda çalışırken Türk eserlerini konser programlarına dahil ediyor musunuz? Eğer ediyorsanız çalışırken Türk eserlerini yorumlamakta güçlük çekiyor musunuz?

Rengim Gökmen: Evet. Özellikle aksak ritimlerde biraz zorlanma olmaktadır.

İbrahim Yazıcı: Tabi, muhakkak dahil ediyorum. Yurtdışında bazı konserler haricinde neredeyse çoğu konserimin programında Türk eserleri yer almaktadır. Türk eserlerinin içinde bulunan aksak ritimler, Türkiye'deki hiçbir orkestrada ritmik olarak vurulmaz ancak yurtdışındaki orkestralarda bu durum böyle değildir. Ritmik bir şekilde yönetmeniz gerekmektedir. Ama yurtdışında da modern müziğe çok açık olduğu için çok büyük zorluklarla karşılaşılmaz, öğrenmeye çok açıktır. Özellikle de eserlerin içinde bulunan dansları, yola çıkış noktalarını anlatırsanız hemen reaksiyon gösterip, çok virtüözce çalabilmektedirler.

Soru 11: Yurtdışı turnelerinde seyirciden gelen tepki nasıl?

Rengim Gökmen: Seyirciden gelen tepkiler çok olumlu ve çalınan Türk eserleri büyük beğeni toplamaktadır.

İbrahim Yazıcı: Seyirciden gelen tepki çok iyi. Profesyonel seyirci diyebileceğimiz yani gerçekten müzikle ilgilenen seyirciden bahsetmek gerekirse Türk eserlerine karşı çok ilgililer. Bazı konserlerde salonda çok az Türk bulunmasına rağmen eserler sevilerek dinlenilmekte ve salon alkışla dolmakta.

Soru 12: Prömiyeri yapıldıktan sonra çoğu eser sıklıkla çalınmıyor. Bunun sebepleri sizce nelerdir?

Rengim Gökmen: Doğal ayıklanma sürecinde her eser sıklıkla çalınmayabiliyor.

İbrahim Yazıcı: Yazılan çoğu eserin ilk seslendirmesini elimizden geldiğince yapmak tabi ki bizim görevimiz. Ancak hayat bulacak, yaşayacak eserler zaten kendini zaman içerisinde göstermektedir.

Soru 13: Türk eserlerinde nota bulma sıkıntısı yaşıyor mu?

Rengin Gökmen: Evet, böyle bir sıkıntı yaşanmaktadır.

İbrahim Yazıcı: Evet, Türk eserlerinde temiz nota bulunması büyük bir sıkıntıdır. Özellikle yurtdışındaki orkestralarda çalışırken bu sıkıntı çok daha fazla yaşanmaktadır.

3.3. Orkestraların Beş Sezon Boyunca En Çok Çaldığı Türk Eserleri

Aşağıda en çok çalınandan en az çalınana doğru sıralanmış eserlerin tablosu orkestra arşivlerinde bulunan 2002/2003 – 2006/2007 arası hazırlanmış yıllık konser programlarından yararlanarak oluşturulmuştur.

En Çok Çalınan Türk Eserlerine İlişkin Tablo

Besteci Adı Soyadı	Eser Adı	Çalınma Sayısı
Ahmet Adnan SAYGUN	Yunus Emre Oratoryosu Op.26	6
Ulvi Cemal ERKİN	Köçekçe	5
Ulvi Cemal ERKİN	Keman Konçertosu	5
Ferit TÜZÜN	Esintiler	5
Ulvi Cemal ERKİN	1. Senfoni	5
Ferit TÜZÜN	Türk Kapriçyosu	5
Nevit KODALLI	Telli Turna Orkestra Süiti	5
Ferit TÜZÜN	Söyleşi	4
Ulvi Cemal ERKİN	Piyano Konçertosu Nr.1	4
Ahmet Adnan SAYGUN	Piyano Konçertosu Nr.1 Op.26	4
Hasan Ferit ALNAR	Kanun Konçertosu	4
Muammer SUN	Üç Destan	4
Turgay ERDENER	Teo	4
Ulvi Cemal ERKİN	2. Senfoni	3
Hasan Ferit ALNAR	Viyolonsel Konçertosu	3
Yalçın TURA	Viyola Konçertosu	3
Betin GÜNEŞ	8. Senfoni "19 Mayıs 1919"	3
Ulvi Cemal ERKİN	Bayram	3
Hasan Ferit ALNAR	Prelüd ve İki Dans	2
Ulvi Cemal ERKİN	Sinfonietta	2
Ahmet Adnan SAYGUN	1. Senfoni Op.29	2
Ferit TÜZÜN	Çeşmebaşı Bale Süiti	2
Cemal Reşit REY	"Türkiye" Senfonik Şiir	2
Ulvi Cemal ERKİN	Senfonik Bölüm	2
Ulvi Cemal ERKİN	7 Halk Türküsü	2
Ahmet Adnan SAYGUN	Viyola Konçertosu	2
Ferit TÜZÜN	Anadolu Süiti	2

Nejat BAŞEĞMEZLER	Arp Konçertosu	2
-------------------	----------------	---

Yukarıdaki tabloda bulunan eserlerin beş ve beşten fazla çalınmış olanları belirlenerek, besteci hayatı ve eserleri hakkında bilgiler şeklinde incelenecektir. Belirlenen eserler:

- Ahmet Adnan SAYGUN Yunus Emre Oratoryosu Op.26
- Ulvi Cemal ERKİN Köçekçe
- Ulvi Cemal ERKİN Keman Konçertosu
- Ferit TÜZÜN Esintiler
- Ulvi Cemal ERKİN 1. Senfoni
- Ferit TÜZÜN Türk Kapriçyosu
- Nevit KODALLI Telli Turna Orkestra Süiti

3.4. Belirlenen Türk Bestecileri ve Eserlerinin İncelenmesi

3.4.1. Ahmet Adnan Saygun (1907 – 1991)

3.4.1.1. Hayatı

7 Eylül 1907'de İzmir'de doğan Saygun, çoksesli müziğin öncüsü, etnomüzikolog ve öğretmen olarak Türk müzik yaşamının temel taşlarından biridir. On üç yaşında müzik eğitimine başlayan besteci 1928'de devlet bursu ile Paris'e giderek Eugene Borrel ([1876–1963] Fransız besteci, kemancı ve müzikolog), Vicent d'Indy ([1851–1931] Fransız besteci ve müzik profesörü), Amedee Gastoue ([1873–1943] Fransız besteci ve müzikolog) ve Edouard Souberbielle ([1899–1986] Fransız org sanatçısı) ile çalışmıştır. Türkiye'ye döndüğünde Musiki Muallim Mektebi'ne kontrpuan öğretmeni olarak atanmıştır. 1934'de bir yıl Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası yöneticiliğini yaptı ve 1936'da İstanbul'a yerleşerek Belediye Konservatuvarı'nda öğretmenliğe başlamıştır.¹

¹Ahmet Say, **Müzik Tarihi** (İkinci basım. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 1995), s. 521.

Türkiye'ye gelen Macar besteci Bela Bartok ([1881–1945] Macar besteci ve piyanist) ile halk ezgilerini incelemek üzere Anadolu'yu gezmiş ve bu işbirliği sonucunda halk ezgilerini derleyerek notaya aktarmışlardır. 1939'da Halkevleri deneticiliğine getirilmiştir. Böylelikle yurdun çeşitli yerlerine giderek yerel ritim ve melodi yapılarını inceleme fırsatı bulmuştur. Saygun'un yaptığı araştırmalar, bugün Türkiye'deki çoksesli müzik çalışmalarına ışık tutmuştur. Müzik profesörlüğündeki son görevi İstanbul Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuarı'nda etnomüzikoloji ve kompozisyon dersleri vermek olmuştur.

Saygun'un yurtdışında adını duyurmasını sağlayan ilk olay, 1947'de Paris'te Lamoureux Orkestrası (Fransız orkestra) tarafından Yunus Emre Oratoryosu'nun seslendirilmesidir. Almanya, Macaristan, İngiltere, Fransa ve İtalya gibi pek çok ülke tarafından kendisine ödül ve nişanlar verilmiştir. 1971 yılında "Devlet Sanatçısı" ünvanını almıştır.²

Başlıca Yapıtları:

Opera: Kerem (1952); Köroğlu (1973), Gılgamış (1962–1983).

Orkestra: Sihir Raksı (1934); 5 Senfoni (1953–1958, 1960, 1974, 1985).

Yaylı Çalgılar Orkestrası İçin: Concerto da Camera (1978).

Konçertolar: Piyano Konçertosu No.1 (1958); Keman Konçertosu (1967); Viyola Konçertosu (1977); Piyano Konçertosu No.2 (1985); Viyolonsel Konçertosu (1987).

Oda Müziği: Sonat – piyano ve çello (1935); Sonat – piyano ve keman (1941); 4 Yaylı Çalgılar için kvartet (1947–1957, 1966, 1990).

Şan ve Orkestra: Yunus Emre Oratoryosu (1946); Eski Üslupta Kantat (1941).

Piyano: Aksak Tartılar Üzerine On Etüd (1964), Aksak Tartılar Üzerine On İki Prelüd (1967).

²Evin İlyasoğlu, **Zaman İçinde Müzik** (Altıncı basım. İstanbul:Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 1994), s. 284.

3.4.1.2. Yunus Emre Oratoryosu Op.26

Yerel motiflerden yola çıkan ve yaratıcı süreç içinde 20. yüzyılın yeni müzik terimlerini başarıyla kullanan Saygun, Yunus Emre Oratoryosu'nu 1943 yılında tamamlamıştır. İlk kez 25 Mayıs 1946'da Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi büyük salonunda, bestecinin yönetimindeki Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası tarafından seslendirilmiştir.³ Bestecinin en önemli eseri kabul edilen Oratoryo, daha sonra Paris'te ve 1958'de Birleşmiş Milletler kuruluş yıldönümü sebebiyle New York'ta ünlü orkestra şefi Leopold Stokowski ([1882–1977] İngiliz orkestra şefi) yönetiminde çalınmıştır. İlk Türk oratoryosu olması bakımından büyük önem taşır ve bestecinin en çok seslendirilen eserlerinden biridir.

Oratoryoda yer alan tüm şiirler, Yunus Emre'ye ([1240–1321] Anadolu'da Türkçe şiirin öncüsü olan mutasavvıf bir Türk halk şairi) aittir ve eserde onun hayatı, ölüm, din ve insanlığın alın yazısı temaları işlenmektedir.

Soprano, alto, tenor, bas solistleri, koro ve orkestra için yazılan eser üç ana bölümden oluşmaktadır.⁴ Birinci bölümü beş parçadan meydana gelir. Birinci parça olan Grave, koro ve orkestra için; ikinci parça Recitativo, solo tenor, timpani ve yaylı çalgılar için; üçüncü parça Aria, solo alto, iki obua ve org için; dördüncü parça yine Aria, solo bas, koro ve orkestra için; beşinci parça Koral, koro ve orkestra içindir. İkinci bölümde yer alan altıncı parça Aria, solo bas ve orkestra için; yedinci parça Agitato, solistler, koro ve orkestra; sekizinci parça Arioso, solo soprano, koro ve orkestra; dokuzuncu parça Recitativo, solo tenor ve orkestra; onuncu parça olan Koral ise koro ve orkestra için yazılmıştır. Eserde bir ara bölüm bulunmaktadır ve bu on birinci parça Recitativo'dur. Eserin son bölümünde on ikinci ve on üçüncü parça yer almaktadır. On ikinci parça Vivo, solistler, koro ve orkestra; on üçüncü bölüm Koral, koro ve orkestra için bestelenmiştir.

³İrkin Aktüze, **Müziği Okumak** (Birinci basım. İstanbul: Pan Yayıncılık, 2003), Cilt no 4, s. 2008.

⁴Faruk Yener, **Müzik Kılavuzu** (Beşinci basım. Ankara: Bilgi Yayınevi, 1991), s. 321.

3.4.2. Ulvi Cemal Erkin (1906 – 1972)

3.4.2.1. Hayatı

Çağdaş Türk müziğinin öncülerinden ve Türk Beşlerinin bir üyesi olan Ulvi Cemal Erkin, 14 Mart 1906'da İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Küçük yaşta ilk piyano derslerini annesinden almıştır.⁵ Bir yandan da Galatasaray Lisesi'nde eğitim görmüştür. 1925'te kazandığı devlet bursu ile Paris'e giderek Paris Konservatuvarı'nda Jean Galon ([1878–1959] Fransız besteci ve pedagog) ve Isidor Philipp ([1863–1958] Fransız besteci, piyanist ve pedagog) ile, ardından Ecole Normale de Musique'de Nadia Boulanger ([1887–1979] Fransız besteci, şef ve müzik profesörü) ile çalıştı. 1930'da ülkeye döndükten sonra piyano ve kompozisyon öğretmeni olarak Musiki Muallim Mektebi'nde görev yaptı.⁶ 1936'da Ankara Devlet Konservatuvarı'nın kurulmasıyla bu kuruma Piyano Bölümü Başkanı olmuştur. 1949–1951 yılları arasında da müdürlük görevini üstlenmiştir. Bir süre Ankara Opera Orkestrası'nı da yöneten besteci öldüğü sırada Ankara Devlet Konservatuvarı'ndaki öğretmenlik görevini sürdürmekteydi.

Ulvi Cemal Erkin, Fransız Hükümeti'nin Légion d'Honneur (Officier rütbesi) nişanına sahiptir. 1971'de "Devlet Sanatçısı" ünvanını almıştır.

Kendisi de piyanist olduğundan piyano için pek çok eser bestelemiştir. Diğer taraftan senfonik eserlere de yoğunlaşmıştır. Türk halk dansları ve makamsal müzikten yola çıkarak müziğine Batı müziği kurallarını da eklemiştir. Bunun sonucunda bestelerinde oluşan en önemli özellikler melodi zenginliği ve ritim canlılığıdır. Ayrıca Erkin tüm yapıtları seslendirilmiş tek Türk bestecisidir.⁷

Başlıca Yapıtları:

Orkestra: İki Dans (1930); Bayram (1934); Köçekçe (1934); Senfoni No.1 (1946); Senfoni No.2 (1951); Senfonik Bölüm (1969); Senfonik Parçalar (1971); yaylı çalgılar Orkestrası için Sinfonietta (1951–1959).

⁵İlyasoğlu, a.g.e., s. 282.

⁶Yener, a.g.e., s. 135.

⁷İlyasoğlu, a.g.e., s. 282.

Konçertolar: Piyano Konçertosu (1942); Keman Konçertosu (1947).

Oda Müziği: Yaylı Sazlar Dörtlüsü (1936); Piyanolu Beşli (1943); Ninni- keman ve piyano (1932); Emprovizasyon- keman ve piyano (1932); Zeybek Türküsü- keman ve piyano (1932).

Bale Müziği: Karagöz (1940); Keloğlan (1950).

Şan ve Orkestra: Bülbül ve Ayınondördü (1932); Yedi Halk Türküsü (1936).

3.4.2.2. Köçekçe Süiti

Ulvi Cemal Erkin'in en tanınmış yapıtı olan Köçekçe Süiti, üçlü orkestra düzeninde piccolo flüt, iki flüt, iki obua, korangle, iki klarinet, bas klarinet, iki fagot, kontrfagot, dört korno, üç trompet, iki trombon, tuba, zil, darbuka, vurmali çalgılar, arp, celesta ve yaylı çalgılar için bestelenmiştir. Karcıgar ve Hicaz makamlarının örneklerini sunan eser, kadın kılığına girmiş erkek köçeklerin eğlencelerde dans ettikleri müziklerden ve Karadeniz yöresinin hareketli ezgilerinden esinlenerek oluşturulmuştur.⁸ Eserin süresi dokuz dakikadır. İlk kez 1 Şubat 1943'te Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası tarafından çalınmıştır.

3.4.2.3. Keman Konçertosu

Keman konçertosu 2 Nisan 1948'de Ulvi Cemal Erkin yönetimindeki Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası eşliğinde Lico Amar ([1891–1959] Macar asıllı keman öğretmeni) tarafından ilk kez Devlet Opera ve Tiyatro Binası'nın açılış töreninde seslendirilmiştir.⁹ Üç bölümden oluşan eserin bölüm başlıkları sırasıyla Allegro giusto, Adagio ve Allegro con fuoco'dur. Hızlı-çabuk-hızlı şemasının benimsendiği eserde ilk bölüm sonat formundadır, ikinci bölüm ağır ve mistik karakterde ilgi çekicidir.¹⁰ Son bölüm ise Karadeniz oyun havalarından esinlenilerek yazılan bir taksim içermektedir ve final soliste çalgısındaki becerisini gösterme olanağı sağlar. Süresi yirmi dokuz dakikadır. Eser iki flüt, iki obua, korangle, iki klarinet, bas klarinet, iki fagot,

⁸Yener, a.g.e., s. 136.

⁹İrkin Aktüze, **Müziği Okumak** (Birinci basım. İstanbul: Pan Yayıncılık, 2002), Cilt no 2, s. 808.

¹⁰Yener, a.g.e., s. 136.

kontrfagot, dört korno, iki trompet, üç trombon, tuba, timpani, vurmali algılar ve yaylı algılar için bestelenmiştir.

3.4.2.4. I. Senfoni

I. Senfoni, Ulvi Cemal Erkin'in senfonik alanda yazdığı ilk eseridir. 1946'da tamamlanmış olan eser yine aynı tarihte Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası tarafından seslendirilmiştir.¹¹ Eserin süresi otuz iki dakikadır. Piccolo flüt, iki flüt, iki obua, iki klarinet, bas klarinet, iki fagot, kontrfagot, dört korno, üç trompet, üç trombon, tuba, timpani, arp, vurmali algılar ve yaylı algılar için büyük bir senfoni düzeninde bestelenmiştir ve üçlü orkestra düzeni içinde zengin bir orkestrasyona sahiptir. Dört bölümden oluşan eserin ilk bölümü Keman Konçertosu gibi sonat formundadır. İkinci bölüm ise şarkı formundadır. Üçüncü bölüm 6/8'lik ölçüde, hızlı tempoda yazılmıştır ve son bölüm sakin bir girişle başlayarak giderek hızlanır ve bu hızlı tempoda eser sonlanır.

3.4.3. Ferit Tüzün (1929 – 1977)

3.4.3.1. Hayatı

Türk Beşleri'nin yetiştirdiği ikinci kuşak bestecilerimizden olan Tüzün, 1929 yılında İstanbul'da doğdu. Ankara Devlet Konservatuvarı piyano bölümünü Ulvi Cemal Erkin'in, kompozisyon bölümünü Necil Kazım Akses'in öğrencisi olarak 1951'de bitirmiş, Milli Eğitim Bakanlığı bursuyla Almanya'da Münih Müzik Akademisi'nde orkestra şefliği öğrenimini yapmıştır. Bu okulda Fritz Lehmann ([1904–1956] Alman orkestra şefi) ve Adolf Mennerich ([1902–1966] Alman orkestra şefi) gibi ünlü müzisyenlerin öğrencisi oldu.¹² 1959'dan sonra yurda dönen sanatçı Ankara Devlet Konservatuvarı'nda şef yardımcısı daha sonra da aynı kurumun genel müdürü olmuştur.

¹¹Aktüze, a.g.e., s. 809.

¹²İrkin Aktüze, **Müziği Okumak** (Birinci basım. İstanbul: Pan Yayıncılık, 2004), Cilt no 5, s. 2452.

Geleneksel müziklerimizin ezgisel özelliklerini iyi benimseyerek bu müziklerdeki ritmik özelliklere önem vermiştir.¹³ Ancak halk ezgi ve ritimlerini olduğu gibi kullanmak yerine onlara benzer motifler yaratmayı yeğlemiştir.

Başlıca Yapıtları:

Opera: Midas'ın Kulakları (1969).

Bale: Çeşmebaşı (1964); Çaydaçıra (1972).

Orkestra: Ninni (1959); Senfoni (1932); Anadolu Suiti (1954); Türk Kapriçyosu (1956); Homoresque (1957); Çeşmebaşı Suiti (1964); Esintiler (1963).

Oda Müziği: Üçül (1950); İkili (1950).

Piyano: Piyano Parçaları (1948); Tema ve Çeşitlemeler (1950), Cazonetta ve Gavotta (1950).

3.4.3.2. Esintiler

Piccolo flüt, iki flüt, iki obua, iki klarinet, iki fagot, iki korno, bir trompet, bir trombon, vurmali çalgılar ve yaylı çalgılar orkestrası için 1965'te bestelenen üç bölümlü süitin süresi dokuz dakikadır. Halk müziğinin melodik ve ritmik kaynaklarını çok iyi tanıyan Tüzün, Esintiler eserinde halk müziği temalarını direk olarak kullanmamıştır. Kendi özgün melodilerini yaratmayı tercih etmiş ve halk müziğini daha çok bir hatırlatma niteliğinde kullanmıştır. Bestecinin coşkulu ritmi ve parlak orkestrasyonu ile en çok çalınan ve tanınan eseridir. İlk seslendirilişi 1971'de Ankara'da yapılmıştır.¹⁴

3.4.3.3. Türk Kapriçyosu

Ferit Tüzün'ün 1956'da bestelediği Türk Kapriçyosu, ilk kez 1957'de eseri ithaf ettiği öğretmeni Adolf Mennerich yönetimindeki Münih Filarmoni tarafından seslendirilmiştir. Türkiye'de ise ilk kez 23 Aralık 1963'te Ankara'da Gotthold Lessing

¹³Say, a.g.e., s. 527.

¹⁴Yener, a.g.e., s. 380.

yönetimindeki Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası tarafından seslendirildi.¹⁵ Bestecinin yerel ezgi ve ritimleri kendi üslubuyla kullandığı bu eseri Türk müziğini en iyi şekilde yansıtmaktadır. Yurtdışında büyük ilgi gören eser, Münih'teki Leuckart yayınevinde basılmıştır. Eserin süresi yedi dakikadır.

3.4.4. Nevit Kodallı (1924 -)

3.4.4.1. Hayatı

12 Ocak 1924'te Mersin'de doğdu. 1939'da girdiği Ankara Devlet Konservatuvarı'nda Necil Kazım Akses ile kompozisyon, Hasan Ferit Alnar ile orkestra şefliği çalışmıştır. Mezun olduğu yıl Milli Eğitim Bakanlığı'nın burs sınavını kazanarak Paris Ecole de Normale de Musique'de Arthur Honneger'in ([1892–1955] İsviçreli, Fransa'da yaşamış besteci) kompozisyon öğrencisi olmuştur. 1953 yılında eğitimini tamamlayan Kodallı, Ankara Devlet Konservatuvarı öğretim kadrosuna girmiştir. Burada kontrpuan, füg, çalgı bilgisi ve kompozisyon öğretmenliği yapmıştır. 1954–1955 yıllarında Ankara Radyo'sunda tonmayster olmuştur. 1955'te de Ankara Devlet Opera ve Balesi'ne geçerek orkestra şefliği ve aynı zamanda Kültür Bakanlığı Danışmanlığı görevlerinde bulunmuştur.¹⁶

Genel olarak eserlerinde etkili bir Türk atmosferi yaratmayı başarmıştır. Yapıtları modal yapıda olup, her dönemin getirdiği teknik yeniliklerden yararlanmaya çalışmıştır.

Başlıca Yapıtları:

Orkestra: Suit (1946); Sinfonia (1947–1948); Telli Turna (1967); Güzelleme (1969).

Konçerto: Viyolonsel Konçertosu (1983).

Bale Müziği: Hürrem Sultan (1976); Antigone (1958).

Opera: Van Gogh (1956); Gilgameş (1962–1964).

¹⁵Aktüze, a.g.e., s. 2453.

¹⁶Say, a.g.e., s. 526.

Koro ve Orkestra: Atatürk Oratoryosu (1950–1952); Cumhuriyet Kantatı (1973).

3.4.4.2. Telli Turna Orkestra Süiti

1967’de Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası’nın Anadolu turnelerinde çalınmak üzere bestelenen eserde Kodallı, Anadolu’daki salonların küçük olmasından dolayı orkestra kadrosunu kısıtlı sayıda yazmayı tercih etmiştir.¹⁷ Eser flüt, obua, vurmali çalgılar ve yaylı çalgılar içindir. Süresi sekiz dakikadır. Kolay anlaşılması bakımından Halk müziği karakterindeki Telli Turna Orkestra Süiti ismini tanıyan bir kuştan almaktadır. İlk kez 1968’de Hikmet Şimşek yönetimindeki Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası tarafından seslendirilen eser Largo, Allegro giocoso, Moderato tempodaki bölümleri içerir.

¹⁷İrkin Aktüze, **Müziği Okumak** (Birinci basım. İstanbul: Pan Yayıncılık, 2003), Cilt no 3, s. 1199.

4. SONUÇ

Geçmişten günümüze kadar gelişim gösteren orkestra repertuarı hem orkestraların sayıca artmasından hem de büyük iş olanakları sunmasından dolayı gittikçe önem kazanmıştır. Bulduğumuz yüzyılda da yayınevleri tarafından, içerisinde dünya müzik edebiyatının önemli bestecileri ve seçilmiş orkestra eserlerinin partilerinin bulunduğu kitaplar basılmıştır. Daha çok orkestra giriş sınavlarında sorulan bu eserler bir orkestracının bilmesi zorunlu olduğu şeyler arasındadır. Ancak hangi ulustan olursa olsun bir müzisyenin, eğitmenin veya orkestracının kendi topraklarında yaratılmış, farklı zaman ve koşulları içinde barındıran, ülkesinin ulusal müziğini iyi biliyor olması gerekmektedir.

Yukarıda belirtilen önemden yola çıkarak hazırlanan bu tezde açıklaması bulunan ve çalınma sayısı bakımından en üst sırada yer alan yedi eser, konu ile ilgili kişilere temel bilgi vermek amacı ile incelenmiştir. Türk bestecilerinin eserleri henüz yabancı orkestraların temel repertuarının içinde yer almıyor olsa da, eski Türk bestecilerinin eserlerine yeni bestecilerin eserlerinin de katılması ile Türk orkestra repertuarı giderek büyümektedir. Böylelikle gelecek nesillere bırakılan kültür mirası da zenginleşmektedir.

Çağdaş uygarlık düzeyine getirilen Türk müziğinin seslendirilişinde önder olan TC Kültür Bakanlığı orkestraları gün geçtikçe kadrolarını ve konser programlarını genişleterek gelişim göstermektedir.

Son yıllarda TC Kültür Bakanlığının da desteği ile Türk bestecilerinin eserlerinin çalınma sayısı gerek Bakanlık orkestraları gerekse diğer orkestralar tarafından artmaya başlamıştır. Bu olumlu artışa ek olarak, Türk müziğine önemli katkıları bulunmuş değerli ve şu an aramızda olmayan bestecilerin doğum ve ölüm haftalarında da konserler verilmesi, bize bu bestecileri eserleri ile birlikte daha sık anma ve tanıma fırsatı vermektedir. Aynı zamanda yurtdışı turnelerinde de Türk eserlerine sıklıkla yer verilmesi, ülkenin ve Klasik Türk Müziği bestecilerinin eserlerinin tanıtımına büyük katkı sağlamaktadır.

Bu inceleme yapılırken değerli orkestra şeflerinin görüşlerinin alınması konuya ışık tutmuştur. Orkestra şefi ve orkestra yönetiminin Türk eserlerini konser programlarına yerleştirmesindeki tercih sebepleri aslında halkın talebi ile doğru orantıda gitmektedir. Her konser programının içinde Türk eserlerinin yer alması olanaksız olsa da, sevilen Türk eserlerinin yer aldığı haftalarda seyircinin de yoğun ilgi gösterdiği gözlemlenmektedir.

En çok çalınan Türk eserleri tablosunda listelenen eserlerin bulunduğu ortak nokta, bestecilerinin halk müziğini çok iyi tanıyor olması ve eserlerini halk müziğinin materyalinden yararlanarak oluşturuyor olmalarıdır. Kullandıkları bu özelliklerden dolayı halkın her kesiminden dinleyiciye ulaşan besteciler, eserlerindeki içten ve samimi müzik dili ile hem orkestrayı hem de seyirciyi ikna etmektedir.

EKLER

EKLER LİSTESİ**Sayfa**

Ek-1. Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının Beş Sezon Boyunca Çaldığı Türk Eserleri	24
Ek-2. İstanbul Devlet Senfoni Orkestrasının Beş Sezon Boyunca Çaldığı Türk Eserleri	26
Ek-3. İzmir Devlet Senfoni Orkestrasının Beş Sezon Boyunca Çaldığı Türk Eserleri	28
Ek-4. Görüşme Soruları	30

Ek-1. Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının Beş Sezon Boyunca Çaldığı Türk Eserleri

Besteci Adı Soyadı	Eser Adı	Çalınma Sayısı
Ahmet Adnan SAYGUN	Piyano Konçertosu Nr.1 Op.26	3
Ahmet Adnan SAYGUN	Yunus Emre Oratoryosu Op.26	2
Ulvi Cemal ERKİN	Köçekçe	2
Ulvi Cemal ERKİN	1. Senfoni	2
Ferit TÜZÜN	Türk Kapriçyosu	2
Ulvi Cemal ERKİN	2. Senfoni	1
Ulvi Cemal ERKİN	Sinfonietta	1
Ulvi Cemal ERKİN	Senfonik Bölüm	1
Ulvi Cemal ERKİN	Keman Konçertosu	1
Ulvi Cemal ERKİN	Piyano Konçertosu Nr.1	1
Ahmet Adnan SAYGUN	1. Senfoni Op.29	1
Ahmet Adnan SAYGUN	Bir Orman Masalı	1
Ahmet Adnan SAYGUN	5 Şarkı “İnsan Üzerine Deyişler” Op.60	1
Ferit TÜZÜN	Anadolu Süiti	1
Ferit TÜZÜN	Esintiler	1
Ferit TÜZÜN	Ankara Türküleri	1
Muammer SUN	Kurtuluş Film Müzikleri	1
Muammer SUN	Üç Destan	1
Muammer SUN	Nazım Oratoryosu	1
Hasan Ferit ALNAR	Kanun Konçertosu	1
Necil Kazım AKSES	Scherzo	1
Yalçın TURA	Viyola Konçertosu	1
Turgay ERDENER	Turkuaz Şarkılar	1
Turgay ERDENER	Teo	1
Turgay ERDENER	Deniz Senfonisi	1
Nejat BAŞEĞMEZLER	Arp Konçertosu	1
Nejat BAŞEĞMEZLER	“Aydınlığa” Senfonik Şiir	1

Çetin IŞIKÖZLÜ	Viyolonsel Konçertosu	1
Betin GÜNEŞ	8. Senfoni “19 Mayıs 1919”	1
Ertuğ KORKMAZ	2. Senfoni “Sümer Yaradılış Destanı”	1
Sabahattin KALENDER	Boncuklar	1
Arif SAĞ	Bağlama Konçertosu	1
Selman ADA	1. Senfoni	1
İstemihan TAVİLOĞLU	Klarnet Konçertosu	1
Mahir ÇETİZ	Introduction and Tango	1

Ek-2. İstanbul Devlet Senfoni Orkestrasının Beş Sezon Boyunca Çaldığı Türk Eserleri

Besteci Adı Soyadı	Eser Adı	Çalınma Sayısı
Ulvi Cemal ERKİN	Köçekçe	1
Ulvi Cemal ERKİN	1. Senfoni	1
Ulvi Cemal ERKİN	2. Senfoni	1
Ulvi Cemal ERKİN	Keman Konçertosu	1
Ulvi Cemal ERKİN	Piyano Konçertosu Nr.1	1
Ahmet Adnan SAYGUN	Yunus Emre Oratoryosu Op.26	1
Ahmet Adnan SAYGUN	3. Senfoni	1
Ahmet Adnan SAYGUN	Viyola Konçertosu	1
Ferit TÜZÜN	Türk Kapriçyosu	1
Muammer SUN	Yurt Renkleri	1
Hasan Ferit ALNAR	Prelüd ve İki Dans	1
Hasan Ferit ALNAR	Kanun Konçertosu	1
Hasan Ferit ALNAR	Viyolonsel Konçertosu	1
Yalçın TURA	Viyola Konçertosu	1
Betin GÜNEŞ	8. Senfoni “19 Mayıs 1919”	1
Betin GÜNEŞ	Senfonik Bölüm	1
Betin GÜNEŞ	Korno ve Orkestra için Elegie	1
Cemal Reşit REY	“Fatih” Senfonik Şiir	1
Cemal Reşit REY	“Bebek Efsanesi” Senfonik Şiir	1
Cemal Reşit REY	10 Halk Türküsü	1
Cemal Reşit REY	Çelebi Operası	1
Cemal Reşit REY	Sarı Zeybek	1
Cemal Reşit REY	Marşlar	1
Cemal Reşit REY	Enstantaneler	1
Sıdika ÖZDİL	Facing Phaselis “Gülden Turalı Anısına”	1
Barış PERKER	Piyano ve Orkestra için Senfoni Konçertant	1
Barış PERKER	Düşsel Dans	1

Süleyman ALNITEMİZ	Piyano Konçertosu Nr.1	1
Ayşe ÖNDER	Senfonik Orkestra için Müzik	1

Ek-3. İzmir Devlet Senfoni Orkestrasının Beş Sezon Boyunca Çaldığı Türk Eserleri

Besteci Adı Soyadı	Eser Adı	Çalınma Sayısı
Nevit KODALLI	Telli Turna Orkestra Süiti	5
Ferit TÜZÜN	Esintiler	4
Ferit TÜZÜN	Söyleşi	4
Ulvi Cemal ERKİN	Bayram	3
Ulvi Cemal ERKİN	Keman Konçertosu	3
Ahmet Adnan SAYGUN	Yunus Emre Oratoryosu Op.26	3
Muammer SUN	Üç Destan	3
Turgay ERDENER	Teo	3
Ulvi Cemal ERKİN	Köçekçe	2
Ulvi Cemal ERKİN	1. Senfoni	2
Ferit TÜZÜN	Türk Kapriçyosu	2
Ferit TÜZÜN	Çeşmebaşı Bale Süiti	2
Hasan Ferit ALNAR	Kanun Konçertosu	2
Hasan Ferit ALNAR	Viyolonsel Konçertosu	2
Cemal Reşit REY	“Türkiye(m)” Senfonik Şiir	2
Ulvi Cemal ERKİN	2. Senfoni	1
Ulvi Cemal ERKİN	Sinfonietta	1
Ulvi Cemal ERKİN	Piyano Konçertosu Nr.1	1
Ahmet Adnan SAYGUN	Piyano Konçertosu Nr.1 Op.26	1
Ahmet Adnan SAYGUN	1. Senfoni Op.29	1
Ahmet Adnan SAYGUN	2. Senfoni Op.30	1
Ahmet Adnan SAYGUN	Viyola Konçertosu	1
Ahmet Adnan SAYGUN	Viyolonsel Konçertosu	1
Ferit TÜZÜN	Anadolu Süiti	1
Ferit TÜZÜN	Çayda Çıra Bale Süiti	1
Ferit TÜZÜN	Kınalı Eller	1
Muammer SUN	İzmir Rapsodisi	1
Hasan Ferit ALNAR	Prelüd ve İki Dans	1

Hasan Ferit ALNAR	İstanbul Süiti	1
Yalçın TURA	Viyola Konçertosu	1
Yalçın TURA	Niyaz ve aęrı	1
Yalçın TURA	Oda Solistleri ve Keman için Oyun Havaları	1
Nejat BAŞEğMEZLER	Arp Konçertosu	1
Betin GÜNEŞ	8. Senfoni "19 Mayıs 1919"	1
Selman ADA	Ali Baba ve Kırk Haramiler "Asla Unutma"	1
İstemihan TAVİLOğLU	Sit	1
İlhan USMANBAŐ	Őenlikhane	1
Murat KODALLI	Piyano Konçertosu	1
Murat KODALLI	AŐık Veysel Oratoryosu (Kara Toprak)	1
Erden BİLGEN	Diyalog	1
Erden BİLGEN	Geleneksel Sit	1
Münir Nurettin BEKEN	Fantasia Ayşe	1
Münir Nurettin BEKEN	İstanbul Masalları	1
Münir Nurettin BEKEN	"Çanakkale Őehitleri" Senfonik Şiir	1
Fazıl SAY	Anadolu Efsanesi	1
Fazıl SAY	2 Ballade	1
Mete SAKPINAR	Nefes	1
Kemal SNDER	Vurmalı Sazlar ve Orkestra için Konçerto	1
G.NOYAN	Nuri Sami Koral'a Aęıt (Düzenleme)	1

Ek-4. Görüşme Soruları

1. Yapılan yıllık programın yüzde kaçını Türk eserlerine ayırılıyor?
2. TC Kültür Bakanlığı'nın bu orana bir önerisi oluyor mu?
3. Orkestra, seçilen eserleri neye göre ve niçin tercih ediyor?
4. Batı Müziği kültürü kendi kültürümüz içinde yer almadığı için konserlere her kitleden seyirci çekmek zor oluyor. Sizce Türk eserleri bu konuda yardımcı mıdır?
5. Türk eserlerinin çalındığı haftalarda seyirciden gelen tepkiler nasıl oluyor? Konserlere katılımda her hangi bir değişiklik gözlemliyor musunuz?
6. Tercih ettiğiniz Türk besteci ve eserleri var mı? Sebepleri nelerdir?
7. Araştırmadaki eser listesinde gördüğünüz eserler sizce neden tercih ediliyor?
8. Araştırmadaki sayılara bakıldığında en çok çalınan eserler Ulvi Cemal Erkin'e ait. Sizce neden tablolarında üst sırada yer alıyor?
9. Ulvi Cemal Erkin'in eserlerinde kullandığı müzik yazma stili, tercih edilmesi için bir sebep midir?
10. Yabancı orkestralarda çalışırken Türk eserlerini konser programlarına dahil ediyor musunuz? Eğer ediyorsanız çalışırken Türk eserlerini yorumlamakta güçlük çekiyor musunuz?
11. Yurtdışı turnelerinde seyirciden gelen tepki nasıl?
12. Prömiyeri yapıldıktan sonra çoğu eser sıklıkla çalınmıyor. Bunun sebepleri sizce nelerdir?
13. Türk eserlerinde nota bulma sıkıntısı yaşıyor mu?

KAYNAKÇA

- Alaner, A. Bülent. **Tarihsel Süreçte Müzik**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2000.
- Ali, Filiz. **Müzik ve Müziğimizin Sorunları**. İstanbul: Cem Yayınevi, 1987.
- Aktüze, İrkin. **Müziği Okumak Cilt 1**. Birinci basım. İstanbul: Pan Yayıncılık, 2002.
- _____ . **Müziği Okumak Cilt 2**. Birinci basım. İstanbul: Pan Yayıncılık, 2002.
- _____ . **Müziği Okumak Cilt 3**. Birinci basım. İstanbul: Pan Yayıncılık, 2003.
- _____ . **Müziği Okumak Cilt 4**. Birinci basım. İstanbul: Pan Yayıncılık, 2003.
- _____ . **Müziği Okumak Cilt 5**. Birinci basım. İstanbul: Pan Yayıncılık, 2004.
- Arıkan, Rauf. **Araştırma Teknikleri ve Rapor Yazma**. Üçüncü basım. Ankara: Gazi Kitabevi Tic. Ltd. Şti., 2000.
- İlyasoğlu, Evin. **Çağdaş Türk Bestecileri [Contemporary Turkish Composers]**. Birinci basım. İstanbul: Pan Yayıncılık, 1998.
- İlyasoğlu, Evin. **Müziğin Kanatlarında Söyleşiler**. Birinci basım. İstanbul: Pan Yayıncılık, 1992.
- İlyasoğlu, Evin. **Zaman İçinde Müzik**. Altıncı basım. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 1994.
- Kaptan, Ali. **Radyo-Televizyon Haberciliği ve Metin Yazma-Röportaj Teknikleri**. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Yayınları, 1999.
- Kaptan, Saim. **Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri**. On birinci basım. Ankara: Bilim Kitap Kırtasiye Ltd. Şti., 1998.
- Karasar, Niyazi. **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Sekizinci basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti., 1998.

Say, Ahmet. **Müzik Sözlüğü**. Birinci basım. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 2002.

_____ . **Müzik Tarihi**. İkinci basım. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 1995.

Selanik, Cavidan. **Müzik Sanatının Tarihsel Serüveni**. Birinci basım. Ankara: Doruk Yayıncılık, 1996.

Sevda Cenap And Müzik Vakfı. Ankara: Rekmay Ltd. Şti., 1994.

Sun, Muammer ve Murat Katoğlu. **Türkiye'nin Kültür ve Sanat Sorunları**. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 1993.

Yener, Faruk. **Müzik Kılavuzu**. Beşinci basım. Ankara: Bilgi Yayınevi, 1991.

Yurga, Cemal. **Müzik Tarihinde Türler ve Ülkeler**. Birinci basım. Malatya: Özmert Basımevi, 1995.

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS MEZUNİYET KONSERİ

28 Mart 2008

- **J.S.Bach (1685–1750) Solo Süit No:4**
 - Prelüde
 - Allemande
 - Courante
 - Sarabande
 - Bourree I - II
 - Gigue

- **F.Mendelssohn (1809–1847) Sonat No:2 Re Majör Op.58**
 - Allegro assai vivace
 - Allegretto scherzando
 - Adagio
 - Molto Allegro e vivace

- **R.Schumann (1810–1856) Viyolonsel Konçertosu La Minör Op.129**
 - Nicht zu schnell
 - Langsam
 - Sehr lebhaft

- **G.Cassado (1897–1966)**
 - Requiebros

Viyolonsel: Nur AYDAY
Piyano: Yrd. Doç. Hale VURAL
Danışman: Doç. Dr. Ozan Evrim TUNCA